

professor de la *Universitat de Barcelona* a Tarragona; el Dr. Sebastià Serrano, professor de la *Universitat de Barcelona* i el Sr. Ignasi Roviró, representant del GRFO i professor dels *Estudis universitaris de Vic*, que actuà de secretari.

Des d'aquesta Comissió Organitzadora s'establiren tres àmbits bàsics on centrar les aportacions dels especialistes: l'*Etnomusicologia*, dirigit pel Sr. Josep Crivillé; el *Folklore Verbal*, encapçalat pel Dr. Josep M. Pujol i el *Folklore No Verbal*, aconduït pel Dr. Sebastià Serrano. Cada un dels directors emmarcaren l'àmbit que presidien amb una ponència on s'exposava l'estat actual dels estudis en aquella regió del folklore i es dibuixaven les línies del futur.

Fent una mica de balanç de les aportacions dels especialistes hem de constatar l'alt nivell de les vint-i-nou comunicacions presentades que, repartides numèricament en els tres àmbits, són: en l'*Etnomusicologia*, nou comunicacions; en el *Folklore Verbal*, quinze i en el *Folklore No Verbal*, cinc.

Més enllà dels trets característics i particulars de cada una de les especialitats, s'evidencià la necessitat d'un paradigma comú que facilités la interpretació de les aportacions dels diversos estudiosos. Per aquest mateix motiu, en

les conclusions llegides pel Comitè en l'acte de clausura es recollí l'interès manifest per continuar un treball de reflexió sobre les diferències necessàries i evidents que imposen les diverses especialitzacions. També en les conclusions, el Comitè considerarà que en aquest tipus de reflexió hauria d'estar obert a altres especialistes provinents de diversos camps, com per exemple de la lingüística, de la teoria de la literatura, de l'antropologia... i per aquest motiu manifestava la necessitat d'una nova trobada destinada en l'aprofundiment dels temes encetats en les *Jornades*. Finalment, la nota del comitè feia referència a l'interès de la publicació de les Actes.

Tot plegat deixà un bon regust als més de setanta assistents que participaren en les *Jornades* i que, a més, pogueren delir-se amb la magnífica lliçó inaugural llegida pel Dr. Josep Romeu i Figueras, que versà sobre *Temes i mètodes en el folklore: un exemple* i amb l'apassionant lliçó de cloenda dictada pel pare Josep Massot, dedicada a l'*Obra del Cançoner Popular de Catalunya* avui.

«Felip Pedrell i el nacionalisme musical».

Congrés Internacional

Sílvia Martínez
Departament
d'*Etnomusicologia*.
CSIC. Barcelona

La presència a través de les aportacions presentades al Congrés de les diverses orientacions de l'activitat professional —compositiva, musicològica i folklorística— de Felip Pedrell donà una excel·lent possibilitat per contextualitzar els aspectes etnomusicològics de la seva obra.

Les exposicions entorn aquest darrer camp foren, això no obstant, poc representatives quantitativament, donada la gran transcendència que F. Pedrell tingué en el desenvolupament de l'*Etnomusicologia* al nostre país. Així, trobarem a faltar més intervencions que enfoquessin els estudis de Pedrell des de l'anàlisi de conceptes com «nacionalisme», «influència» (donades les múltiples al·lusions a les influències wagnerianes en Pedrell), etc. De la mateixa manera, escassejaren les anàlisis crítiques dels repertoris recollits per Pedrell.

El conjunt de les aportacions etnomusicològiques al Congrés es reduïren a una

ponència a càrrec de Josep Martí¹ (UEI de Musicologia-CSIC) i tres comunicacions presentades per Jaume Aiats² (UAB), Lluís Calvo³ (Dpt. d'Antropologia-CSIC) i Fidela Uría⁴ (U. Oviedo).

Com a punt de partida cal tenir present, tal com exposà J. Martí a la seva ponència, que Pedrell no fou pròpiament un etnomusicòleg. Segurament ens acostariem millor a la seva tasca etnomusicològica si el veiéssim com un músic fermament interessat en la difusió del folklore com a matèria primera per als compositors que volguessin seguir «la via del nacionalisme musical espanyol». Per a J. Martí és a la llum d'aquest context que hauríem de llegir les recopilacions i elaboracions del seu material etnomusicològic. Així, si els estudis de Pedrell no tingueren un caire de recerca científica i sistemàtica fou de manera conscient i volguda. De la mateixa manera, si en algun moment presentà cançons harmonitzades o amb textos manllevats d'altres —per no haver-ne conservat l'original—, aquests esdevenien recursos perfectament lícits que responien a uns objectius personals definits. En cap cas, això ha de desmerèixer el rigor metodològic del conjunt de la seva obra.

Aquest ideari és ben present en les

compilacions fruit del seu treball de camp. A diferència del que succeïa en els reculls de cançonística del principi del segle XIX, en els treballs de Pedrell trobem que el component musical i el literari són considerats per un igual. Així, les edicions dels seus cançoners sempre presenten les peces amb text i melodia conjuntament.

Tanmateix en la fèrria dicotomia que Pedrell establí entre la «música natural» i la «música artificial» hi trobem un innegable deix evolucionista en considerar els dos fenòmens com els extrems d'una línia unidireccional de complexitat creixent, associant al mateix temps la música tradicional a l'ànima col·lectiva, dotant-la d'una mitificada «espontaneïtat» i associant-la exclusivament al món rural. J. Martí denuncià com aquesta dicotomia popular/culte s'ha pres de manera absoluta durant molt de temps sense que els investigadors assumissin la seva subjectivitat cultural i els contrasentits que suposa. No podem establir una frontera definida entre els dos àmbits i no podem considerar-los com a dues opcions contraposades sinó complementàries.

El llegat teòric que Pedrell deixà entorn al folklore musical no és gaire extens. Reuneix alguns textos diversos «Folklore musical

castillan du XVI siècle», *SIMG/I*, 1899/90; *Por nuestra música*, 1891; *La cansó popular catalana, la lírica nacionalisada y l'obra de l'Orfeó Català*, 1906; «Folklore musical hispano» a *Estudis i Materials* de l'AEFC, 1916, i una gran obra que les diferents intervencions al Congrés consideraren com la síntesi dels seus treballs de recerca i de les seves idees teòriques en el camp del folklore: el *Cancionero musical popular español* —CMPE— (1917-22).

El CMPE fou objecte de dues comunicacions que l'abordaren de maneres molt diferents: per a Jaume Aiats la tria de

material que Pedrell recollí al seu *Cancionero* fou un vehicle per aprofundir en els límits de la idea de música de l'autor. Aquesta idea és per a J. Aiats un de tants implícits culturals que assumim acríticament. Per això no busca la resposta en les declaracions i escrits estètics, sinó que furga en el recull que Pedrell elaborà per al *Cancionero*, en els materials que deixà de banda i en els que incorporà malgrat no encaixessin en la línia teòrica que prèviament havia definit. Així posa en evidència aspectes del pensament de Pedrell que cal entendre immersos en

el moviment il·lustrat i regeneracionista del qual en fou partícep. Una segona comunicació, a càrrec de Fidela Uría, féu del *Cancionero* el nexa d'unió entre dos musicòlegs units per un mateix ideari: d'una banda Pedrell i d'altra A. González del Valle, folklorista asturià que comunicà a l'autor diversos temes musicals tradicionals del nord d'Espanya que serien inclosos en els dos primers volums de l'obra. Aquesta inclusió donà peu a Uría per comentar l'estructuració del material del *Cancionero*.

Cal apuntar, però, l'advertència de J. Martí davant l'acceptació acrítica d'aquest recull. Si bé el CMPE tingué una gran repercussió en posteriors treballs i configurà en gran manera els patrons metodològics i ideonacionals a seguir, cal tenir molt present el context en el qual fou creat. Al principi de segle la recerca etnomusicològica

1. «Felip Pedrell i l'Etnomusicologia».
2. «On acaba, la música? Reflexions sobre els límits de música en el *Cancionero Musical Popular Español* de Pedrell.»
3. «Felip Pedrell i l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya.»
4. «Aportaciones de Anselmo González del Valle al *Cancionero Musical Popular Español* de Pedrell.»

s'entenia sobretot com una eina auxiliar de la composició i per tant, els seus objectius i la seva metodologia distaven molt de l'actual enfocament científic de la disciplina.

Les referències entorn a la tasca pedagògica i a la promoció de la recerca que dugué a terme F. Pedrell també coincidiren en les diverses intervencions al Congrés. Es destacà el fet que Pedrell prengué part activament en les principals iniciatives etnomusicològiques del seu temps, tant en les activitats de l'Orfeó Català com les de l'Arxiu d'Etnologia i Folklore de Catalunya. Tanmateix, però, no es pot considerar F. Pedrell com un element motor directe de les iniciatives de recerca. Són les seves obres i encara més el seu mestratge a personatges com Donostia, Anglès o Gerhard el que constitueix la seva principal contribució al desenvolupament de l'Etnomusicologia a Catalunya.

Lluís Calvo arribà a través de l'anàlisi de la relació de F. Pedrell amb l'AEFC a conclusions molt similars a les de J. Martí: la participació de Pedrell a l'empresa fou fonamental pel que fa a la configuració metodològica i conceptual de les recerques etnomusicològiques (estenen probablement la seva influència fins a l'obra del *Cançoner Popular*

de Catalunya), però no pot dir-se que la seva participació directa en les activitats fos fonamental. Així mateix, ambdues intervencions destacaren la sintonia de Pedrell amb l'ideari regeneracionista i els ideals noucentistes que dugueren a Carreras i Artau a fundar el seminari de l'Arxiu. L'objectiu d'analitzar i conèixer «la psicologia col·lectiva del poble català i ibèric» a partir d'un corpus documental elaborat en base a recerques etnogràfiques, casava a la perfecció amb allò que J. Martí destacà de l'ideari pedrellià: la necessitat de recollir entre el poble la «música natural», aquella que sense haver estat contaminada «pels gramàtics ni les gramàtiques» acudeix «quan el cor s'exalta y esclata en cants» i que en la pràctica deriva en la recollida de cants de garantida antigor.

Pot concloure's, doncs, de les aportacions etnomusicològiques al Congrés, que les idees de F. Pedrell entorn al folklore musical foren les pròpies d'un home del seu temps que, compromès amb la realitat cultural i política del moment, impulsà de forma decisiva els estudis etnomusicològics.

Alhora, però, aquestes conclusions haurien de ser un crit d'alerta per reflexionar sobre els implícits de la recerca etnomusicològica avui dia, per repassar-ne els objectius i per analitzar si

encara mantenim uns pressupòsits que per bé que ens arriben amb el prestigi d'autors com F. Pedrell, no hem de mitificar ni assumir anacrònicament.

Societat Ibèrica d'Etnomusicologia

Josep Martí
CSIC

Davant la necessitat de disposar d'una associació a nivell estatal que aplegués aquells especialistes i interessats en general en l'Etnomusicologia, el mes de desembre de 1991 ha estat fundada a Barcelona la *Societat Ibèrica d'Etnomusicologia*.¹ La importància d'aquest tipus d'associacions rau en la seva possibilitat de dinamitzar, coordinar i articular el camp d'estudi que representen. A causa de l'avui encara deficient institucionalització de l'Etnomusicologia a l'Estat espanyol, la creació de l'associació suposarà, sens dubte, un pas important per potenciar aquest àmbit d'investigació.

Es consideren objectius primordials de la SIBE contribuir al desenvolupament de la investigació i divulgació científica de l'Etnomusicologia i del patrimoni sonor. Amb aquesta finalitat, els estatuts de l'associació preveuen les següents mesures:

- Creació de nous canals d'informació i comunicació entre els etnomusicòlegs.
- Foment de les publicacions d'àmbit etnomusicològic.
- Organització de jornades de treball.
- Creació de grups de treball dins la Societat i vehiculació de projectes